

TARTALOM

Előszó	V–XI
1. Miniszteriális iratok a háborús román kivándorlás tárgyában	
A) 1914. júl. 25. Köllő Ignác Maros-Torda megyei alispán jelentése Sándor János belügyminiszterhez, válaszul annak a román vidékeken folyó kivándorlás korlátozását célzó leiratára	1
B) 1914. aug. 1. Gr. Mikes Zsigmond Brassó vármegyei főispán jelentése Sándor János belügyminiszterhez „a románlakta vidékeken folyó kivándorlásra csábítás” tárgyában	3
C) 1914. szept. 5. Gr. Bethlen Ödön kormánybiztosnak, Kolozs vármegye és Kolozsvár város főispánjának jelentése Sándor János belügyminiszterhez, válaszul annak a románlakta megyékben észlelt kivándorlás tárgyában az érintett megyei és városi törvényhatóságokhoz intézett leiratára, 1 melléklettel	4
Melléklet: 1914. szept. 5. Gr. Bethlen Ödön kormánybiztos, Kolozs vármegye és Kolozsvár város főispánja jelentéséhez mellékelte kimutatás a „Kolozs vármegye területéről 1913–14. évben Romániába és Amerikába kivándorolt és onnan visszatért egyénekről”	5
D) 1914. szept. 12. Belle Sándor Fogaras megyei alispán jelentése Sándor János belügyminiszterhez, válaszul annak a románlakta megyékben észlelt kivándorlás tárgyában az érintett megyei és városi törvényhatóságokhoz intézett leiratára	6
E) 1914. nov. 26. Waldbaum Frigyes, Szeben megye főispánja, szász comes és kormánybiztos jelentése Sándor János belügyminiszterhez, válaszul annak a románlakta megyékhez és városi törvényhatóságokhoz a román kivándorlás tárgyában intézett köriratára	7
F) 1914. nov. 30. Fabritius Lajos, Szeben megye alispánja jelentése Sándor János belügyminiszterhez a háborús román nemzetiségi kivándorlás tárgyában	8
G) 1914. dec. 2. Gr. Bethlen Balázs Beszterce-Naszód vármegyei főispán jelentése Sándor János belügyminiszterhez, válaszul annak a románlakta megyékben észlelt kivándorlás tárgyában az érintett megyei és városi törvényhatóságokhoz intézett leiratára, 1 melléklettel	9
Melléklet: 1914. dec. 2. Beszterce-Naszód megye törvényhatóságának bizalmas kimutatása a megye területéről az 1912–1914. években Romániába kivándoroltakról	10
H) 1914. dec. 11. Szabó Sándor Máramaros megyei alispán jelentése Sándor János belügyminiszterhez, válaszul annak a román nemzetiségi vidékeken jelentkező kivándorlás tárgyában küldött leiratára	11
I) 1914. dec. 30. Betegh Miklós kormánybiztos Torda-Aranyos megyei főispán jelentése Sándor János belügyminiszterhez, válaszul annak a románlakta megyékben észlelt kivándorlás tárgyában az érintett megyei és városi törvényhatóságokhoz intézett leiratára	12
2. Iratok a háború kitörése után életbe léptetett különleges intézkedések nemzetiségpolitikai vonatkozásairól	
A) 1914. júl. 26. Sándor János belügyminiszter körlevele az alispánokhoz a világháború küszöbön álló kitörése alkalmából a közvéleményhez intézett kormányzószóval	13
B) [1914. júl.] Gr. Tisza István miniszterelnök körlevél-tervezete a magyarországi szerb püspökökhöz a világháború kitörését megelőző napokban	14
C) 1914. júl. 28. Crauss Istvánnak, Nyitra vármegye főispánjának bizalmas körlevele a megye szlovák lakosságával szemben követendő magatartásról a világháborús viszonyok közt	15
D) 1914. aug. 1. 5735/1914. M.E. számú rendelet a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről szóló rendeletek hatályának kiterjesztéséről	18
3. 1914. júl. 28. Br. Hazai Samu honvédelmi miniszter bizalmas körirata a honvéd kerületi parancsnokságokhoz a katonai parancsnokságokkal és csapatokkal való írásbeli szolgálati érintkezésnél követendő nyelvhasználat tárgyában, 1 melléklettel	19
Melléklet: 1914. júl. 28. Br. Hazai Samu honvédelmi miniszter átirata Sándor János belügyminiszterhez a társországokat is érintő „háborús írásbeli szolgálati nyelvhasználat” tárgyában	20
4. 1914. júl. 28–dec. 2. Gr. Czernin Ottokár bukaresti osztrák-magyar követ táviratai és jelentései gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez Románia semlegességének fenntartása érdekében	21

- 5.** Iratok a kormány és a román nemzetiségi sajtó viszonyához a világháború kitörésekor
- A) 1914. júl. 30. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Urbán Iván aradi főispánhoz a Románul ottani román hírlap megintése tárgyában 27
- B) 1914. aug. 1. A dévai románok képviselőinek nyilatkozata a háború kitörése alkalmából 28
- C) 1914. aug. 4. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Hosszu László (Vazul) szamosújvári román g. kat. püspöknek, 1 melléklettel 29
- Melléklet: 1914. aug. 6. Gr. Tisza István miniszterelnök félhivatalos levele Goldiș Lászlóhoz „az izgatató tartalmú román sajtótermékek” elleni büntetőeljárás megszüntetéséről 30
- D) 1914. aug. 12. A Román Nemzeti Párt központi lapjának iránymutató vezércikke a párt vezető személyiségeinek politikai nyilatkozatairól 32
- 6.** Iratok a nemzetiségi politikai pártoknak a világháború kitörését követő magatartásáról
- A) 1914. aug. 1. Mihali Tivadar román nemzetiségi politikus felhívása a világháború kitörésekor a magyarországi román sajtóban 32
- B) 1914. aug. 5. Maria B. Baiulescunak, a Magyarországi Román Nők Szövetsége elnökének felhívása a világháború kitörésekor az ország román nőtársadalmához 33
- C) 1914. aug. 5. Ghyczy Tihamér határrendőrségi tanácsos jelentése a belügyminiszterhez a Szlovák Nemzeti Párt készülõ nyilatkozatáról 34
- D) 1914. aug. 6. A Szlovák Nemzeti Párt elnökségének nyilatkozata a világháború kitörése után a szlovák nemzet hűségéről és a párt tevékenységének a háború idejére való felfüggesztéséről 35
- E) 1914. aug. 9. Vajda Sándor román nemzetiségi képviselőnek a román nemzetiségi sajtóban is közölt karlsbadi interjúja a bukaresti „Adevērul” munkatársa részére 37
- 7.** Iratok az oroszországi csehszlovák mozgalom 1914–16. évi fejleményeiről
- A) [1914. aug.–sept.] Sz. D. Szazonov volt cári orosz külügyminiszter visszaemlékezései az orosz kormánynak a cseh-szlovák emigráció politikai és katonai szervezkedésével kapcsolatos álláspontjáról 38
- B) [1914. aug. 12–1916 végéig] A cseh-szlovák emigráció orosz politikája és az oroszországi cseh-szlovák önkéntes csapattest megalakítása Edvard Beneš megvilágításában 40
- C) [1915] Moszkvai cseh röplap az oroszországi cseh katonai szervezkedés tárgyában 43
- 8.** Iratok a nem magyar nyelvek állami elemi iskolákban való oktatásának újraszabályozásáról
- A) 1914. aug. 13. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 114.000/1914. sz. rendelete (utasítása) „az állami elemi népiskolában a nem magyar anyanyelvnek kiegészítő nyelvül való felhasználásáról, valamint annak mint tantárgynak tantervszerű tanításáról” 44
- B) Škrovina Ottó cikkei a szlovák nyelv népiskolai oktatásáról
1. 1914. szept. 1. Škrovina Ottó turócszentmártoni evangélikus lelkész cikke a szlovák nyelvnek az állami népiskolákban való tanításáról, felhívással a szlovák szülőkhöz ez oktatás kérelmezésére 46
2. 1914. okt. 26. Škrovina Ottó turócszentmártoni evangélikus lelkésznek a szlovák nyelv oktatásával foglalkozó közleménye, felhívással a népiskolák felső osztályos tanulóinak szüleire az ez irányú kérelmezés módjáról 47
- 9.** Iratok a horvát-szlavonországi és bosznia-hercegovinai katonai hatóságok és gr. Tisza István magyar miniszterelnök közt az államellenes mozgalmak kezelése ügyében kialakult kompetenciavitáról
- A) 1914. aug. 14. Gr. Tisza István miniszterelnök levele gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez a horvát-szlavonországi csendőri és katonai túlkapások és ez ügyben Frigyes főherceghez intézett levele tárgyában 48
- B) 1914. aug. 14. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Frigyes főherceg hadseregfőparancsnokhoz a katonai hatóságoknak Horvát-Szlavonországban tett káros intézkedései tárgyában 50
- C) 1914. aug. 14. Gr. Tisza István levele Beöthy Pálhoz, a képviselőház elnökéhez a katonai hatóságok indokolatlan intézkedéseinek elhárítása tárgyában a „gyanús szerbek elfogatása” ügyében 51
- D) 1914. szept. 10. Br. Skerlec Iván horvát bán lemondását és annak indokait tartalmazó levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz 52
- E) 1914. szept. 14. Gr. Tisza István miniszterelnök magánlevele br. Burián Istvánhoz a katonai hatóságok intézkedései miatt Horvátországban kiéleződő helyzetről 55
- F) 1914. szept. 15. Gr. Tisza István levele Frigyes főherceg hadseregfőparancsnokhoz a katonai hatóságok részéről Horvát-Szlavonországban foganatosított letartóztatások és kivégzések tárgyában 56

- G) 1914. szept. 19. Gr. Tisza István miniszterelnök magánlevele br. Skerlecz Iván horvát bánhoz a gyanúsítások alapján történt horvátországi letartóztatások beszünttetése és a Frank-pártiak befolyásának ellensúlyozása tárgyában 59
- H) 1914. szept. 26. A zágrábi katonai parancsnokság (Militärkommando) átirata br. Skerlecz Iván horvát bánhoz a „nagyszerb propaganda” tárgyában 60
- I) 1914. okt. 4. Gr. Tisza István miniszterelnök levélbeli felterjesztése Frigyes főherceghez a horvát-szlavonországi katonai hatóságok túlkapásai ellen 62
- J) 1914. nov. 29. Gr. Tisza István miniszterelnök levele br. Skerlecz Iván horvát bánhoz a Frank-pártiak és az egyéb feljelentők befolyásáról a horvátországi katonai parancsnokságok intézkedéseire 64
- 10.** Iratok a szerb lakosság „államellenes magatartásáról” és gr. Tisza István ezzel kapcsolatos álláspontjáról
- A) 1914. aug. 16–26. Gr. Tisza István miniszterelnök két levele Nikolics Miron pakráci gör. kel. szerb püspökhöz a szerb lakosságot érintő katonai rendszabályok tárgyában 65
- B) 1914. szept. 10. Br. Tallián Béla kormánybiztos távirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a szerémségi szerb előrenyomulásról és az ottani szerb lakosság kémtevékenysége tárgyában 67
- C) 1915. jún. 6. Gr. Tisza István levele Tersztyánszky Károly vezérezredeshez a szerb lakosság „államellenessége” és a hadsereget megkörményező besúgók megítélése tárgyában 68
- 11.** Iratok a letartóztatott görögkeleti szerb lelkészek ügyének kivizsgálásáról
- A) 1914. aug. 19. Balogh Jenő igazságügyminiszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz, 1 melléklettel 69
- Melléklet: Letartóztatott gör. kel. szerb lelkészek jegyzéke 69
- B) 1914. aug. 23. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Zmejanovics Gábor verseci gör. kel. püspökhöz 70
- 12.** 1914. aug. 19. Korodi Lutz magyarországi német nemzetiségi politikusnak Bethmann-Hollweg német kancellárhoz eljuttatott emlékirata a dél-magyarországi és erdélyi németek helyzetéről 71
- 13.** Iratok a Tisza-kormány birtokpolitikai intézkedéseinek nemzetiségi vonatkozásairól
- A) 1914. aug. 23. Az újvidéki határszéli rendőrkapitányság jelentése Sándor János belügyminiszterhez a görögkeleti szerb nemzeti egyházi alapok bácsszenttamási birtokának bérleti kezelése tárgyában 75
- B) 1914. aug. 23. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Joanovich Pál min. tanácsoshoz a fenti ügyben 76
- 14.** Iratok Dula Máténak, a Szlovák Nemzeti Párt elnökének gr. Tisza István miniszterelnökhöz intézett beadványai kapcsán tett kormányzati intézkedésekről
- A) [1914. aug. 25.] Dula Máté beadványa gr. Tisza István miniszterelnökhöz a szlovák sérelmekről és a „Slovenský denník” betiltásáról 77
- B) 1914. aug. 26. Gr. Tisza István miniszterelnök levele ifj. Erdélyi Sándor o. gy. képviselőhöz a Dula Máté által benyújtott memorandum egyes pontjaival kapcsolatos álláspontjáról 80
- C) 1914. aug. 28. Ifj. Erdélyi Sándor o. gy. képviselő levele Dula Mátéhoz gr. Tisza István miniszterelnök álláspontjáról 81
- D) 1914. szept. Matúš Dulának, a Szlovák Nemzeti Párt elnökének szlovák nyelvű körlevele a párt tagjaihoz a gr. Tisza István miniszterelnöknél tett audienciájáról 82
- E) 1914. szept. 3. Sándor János belügyminiszter levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a Slovenský denník budapesti napilap betiltása és az újbóli engedélyezés iránti folyamodvány tárgyában 83
- F) 1914. szept. 4. Matúš Dulának, a Szlovák Nemzeti Párt elnökének gr. Tisza Istvánhoz intézett beadványa a Slovenský denník további megjelentetésének tárgyában 84
- G) 1914. szept. 10. Gr. Tisza István miniszterelnök válaszelevele Sándor János belügyminiszternek a betiltott Slovenský denník budapesti napilap újabb engedélyezése tárgyában 85
- H) 1914. nov. 2. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Wieland Artúr Szepes vármegyei főispánnak 85
- 15.** Iratok a romániai ellenséges körök magyarországi román közéleti személyiségek segítségével történő leszerelésének megkísérléséről
- A) 1914. aug. 26. Gr. Tisza István magánlevele Hosszú László szamosújvári g. kat. püspökhöz a romániai uszító sajtónak a hazai románság segítségével történő ellensúlyozásáról 86

- B) 1914. szept. 1. Hosszú László g. kat. román püspök magánlevele gr. Tisza Istvánhoz a hazai románság megnyilvánulásai és a romániai hangulat összefüggéseiről 87
- C) 1914. szept. 2. Gr. Tisza István levele Hosszú László g. kat. püspökhöz annak korábban felajánlott „hangulatkeltő” romániai utazása tárgyában 88
- D) 1914. szept. 3. Gr. Tisza István magánlevele Hosszú László g. kat. román püspökhöz válaszul annak szeptember 1-ji levelére, a püspök tervezett bukaresti útja tárgyában 89
- 16.** Gr. Tisza István miniszterelnöknek tett szerb és horvát együttműködési javaslatok a világháború első hónapjaiban
- A) 1914. aug. 28. Dr. Hadzi Szilárd szerb nemzeti radikális politikus levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a magyar kormánnyal való együttműködésről 90
- B) 1914. nov. 21. Czernkovich Miklós (Nikola) horvát-szlavon unionista politikus levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a horvát–szerb koalícióval való együttműködés ellenzése tárgyában 91
- 17.** Iratok a „Tisza–Mețianu-féle háborús román paktum” történetéhez
- I. A „háborús román paktum” diplomáciai és magyar kormányzati irataiból
- A) 1914. szept. 2. Gr. Tisza István miniszterelnök távirata gr. Czernin Ottokár bukaresti osztrák-magyar követhoz a magyarországi románok „háborús helyzetéről”, 2 melléklettel 95
- Mellékletek:
1. 1914. szept. 13. Gr. Tisza István miniszterelnök távirata gr. Czernin Ottokár bukaresti osztrák-magyar követhoz a magyarországi románságnak teendő engedmények tárgyában 96
2. 1914. szept. 18. Gr. Czernin Ottokár bukaresti osztrák-magyar követ bizalmas távirata gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez a román király ösztönzéséről gr. Tisza István tárgyalásaira nézve az „erdélyi kérdésben” 97
- B) 1914. szept. 22. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Mețianu János nagyszebeni gör. kel. érsek-metropolitához a „háborús román paktum” előkészítése tárgyában 97
- C) 1914. szept. 23. Mețianu János nagyszebeni gör. kel. román érsek-metropolita válaszelevele gr. Tisza Istvánhoz a „háborús román paktum” előkészítése tárgyában 100
- D) 1914. szept. [24.?] Gr. Tisza István miniszterelnök válaszelevele Mețianu János nagyszebeni gör. kel. román érsek-metropolitához a „háborús román paktum” előkészítése tárgyában 100
- E) 1914. szept. 24. Gr. Tisza István miniszterelnök teleföntáviratai gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez Mețianu gör. kel. román metropolitával történt újabb levélváltása és ennek mielőbbi közlése tárgyában 101
- F) [1914. szept. 25.] Gr. Tisza István levélfogalmazványa az erdélyi és környező megyék főispánjaihoz a közzéteendő Mețianu-levélváltás megküldésével, a közvélemény előkészítése érdekében 102
- G) 1914. szept. 26. Gr. Tisza István fogalmazványa a „román kérdésben”, „memorandum a németeknek és Czerninnek” céljára, 4 melléklettel 103
- Mellékletek:
1. 1914. szept. 26. Gr. Czernin Ottokár bukaresti követ távirata gr. Tisza Istvánnak Brătianu román miniszterelnök nézetéről a magyarországi románok megnyugtató nyilatkozatának fontossága tárgyában 106
2. 1914. szept. 27. Gr. Tisza István miniszterelnök távirata gr. Czernin Ottokár bukaresti követnek a román nemzetiségi kérdésben Mihali Tivadarral folytatott megbeszéléséről 107
3. 1914. szept. 29. Gr. Tisza István magánlevele gr. Czernin Ottokár bukaresti követhoz hazai „román akciójának” Románia álláspontjának kedvező befolyásolására leendő felhasználása tárgyában 108
4. 1914. szept. 30. Gr. Tisza István miniszterelnök távirata gr. Czernin Ottokár bukaresti követhoz a Mețianu metropolitával történt levélváltása nyilvánosságra hozatalának alkalmas időpontja tárgyában 110
- H) 1914. okt. 5. Aurel C. Popovici román politikus feljegyzése a Román Nemzeti Pártnak a gr. Tisza István miniszterelnökkel folytatott tárgyalásokon előadott igényeiről 111
- I) 1914. okt. 6. Hosszú László (Hosszu Vazul) g. kat. román püspök magánlevele gr. Tisza Istvánhoz a Mețianu érsekhez intézett Tisza-levél tartalmáról és nyilvánosságra hozataláról 112
- J) 1914. okt. 11. Gr. Tisza István levele Hosszú László szamosújvári g. kat. püspökhöz a „román paktummal” kapcsolatos nyilatkozata előkészítéséről 115
- K) 1914. okt. 21. Gr. Czernin Ottokár bukaresti követ távirata gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez a hazai románok nyilatkozatának szükségességéről 116

- L) 1914. nov. 1. Gr. Tisza István miniszterelnök telefonüzenete gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez a hazai románoknak teendő engedmények közzétételét befolyásoló tényezőkről 117
- M) 1914. nov. 3. Gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszter levele gr. Tisza István miniszterelnökhez a magyarországi románokkal való megegyezés sürgős nyilvánosságra hozatala érdekében 118
- N) 1914. nov. 4. Gr. Tisza István miniszterelnök telefonüzenete gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez a „politikai bűnügyekbe kevert összes románok” amnesztíája tárgyában 119
- O) 1914. nov. 4. Heinrich von Tschirschky bécsi német nagykövet levele gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez a magyarországi románoknak nyújtandó engedmények közzététele tárgyában, 1 melléklettel 119
- Melléklet: 1914. nov. 6. Gr. Tisza István miniszterelnök távirata gr. Czernin Ottokár bukaresti követhoz a Mețianu-levélváltás publikálása és az ottani német nagykövet Erdélyre vonatkozó állítólagos kijelentéseinek megcáfolása tárgyában 120
- P) 1914. nov. 5. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Mețianu g. kel. román érsek-metropolitához levelezésük közzététele és kedvező kiegészítése ügyében 121
- R) 1914. nov. 10. Gr. Tisza István miniszterelnök távirata gr. Czernin Ottokár bukaresti követhoz az ottani német nagykövet állítólagos kijelentései tárgyában az erdélyi „autonómia” ügyében, 1 melléklettel 122
- Melléklet: 1914. nov. 12. Gr. Tisza István miniszterelnök telefonüzenete a közös külügyminisztériumnak a „román akció”-val kapcsolatos német megnyilatkozások és a függetlenségi párt várható nyilatkozata tárgyában 123
- S) 1914. nov. 12. Gr. Tisza István magánlevele gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez esetleges berlini utazása és gr. Apponyi Albertnek a „román akciót” ellenző álláspontja tárgyában 124
- T) 1914. nov. 12. Gr. Tisza István magánlevele Hosszú László g. kat. román püspökhöz a „román akció”-val kapcsolatos nyilatkozatok tárgyában, 1 melléklettel 125
- Melléklet: 1914. nov. 14. „A kisküküllővármegyei román nemzeti párt megyei központi bizottsága” állásfoglalása a főispán által összehívott megyei értekezletről való távolmaradásuk tárgyában 126
- U) 1914. nov. 13. Gr. Tisza István telefonüzenete a közös külügyminisztériumnak Frigyes főherceggel történt táviratváltásáról a hazai románoknak adott engedmények tárgyában 127
- V) 1914. nov. 29. Gr. Tisza István miniszterelnök magánlevele Radu Demeter nagyváradi g. kat. román püspökhöz a „román akcióval” kapcsolatos közvéleményről 128
- Z) 1914. dec. 5. Részletek gr. Tisza István miniszterelnök összefoglaló feljegyzéséből az 1914. november 19–23. között Berlinben és a német főhadiszálláson folytatott megbeszéléseiről, 1 melléklettel 128
- Melléklet: 1914. nov. 26. Gr. Tisza István miniszterelnök távirata gr. Czernin Ottokár bukaresti követhoz berlini tárgyalásai után a külpolitikai helyzet megítélése tárgyában 131
- II. Szemelvények a Tisza–Mețianu levélváltás és az ezzel kapcsolatos kormányzati intézkedések közzététele utáni sajtóvisszhangból
- A) A magyar szociáldemokrata sajtó közleményei a „háborús román paktum” megkötéséről
1. 1914. nov. 8. A Népszava vezércikke: „A románság és a munkásság” 132
 2. 1914. nov. 9. A Népszava újabb cikke a Tisza–Mețianu-féle „háborús paktum”-ról: „Tisza békéje a románokkal” 134
- B) A „Világ” cikkei és tudósításai az 1914. őszi „háborús román paktum”-ról
1. 1914. nov. 8. Kommentár a világháború nemzetiségpolitikai következményeiről 136
 2. 1914. nov. 9. Bécsi lapvélemények gr. Tisza István miniszterelnöknek Mețianu érsekhez intézett leveléről 139
 3. 1914. nov. 10. Jászi Oszkár vezércikke: „Magyarország demokratizálása felé” 140
 4. 1914. nov. 11. Hosszu Vazul szamosújvári gör. kat. püspök nyilatkozata a Tisza–Mețianu-féle magyar–román közeledési kísérletről 142
 5. 1914. nov. 12. Mangra Vazul, Pop Csicsó István és Goldis László román nemzetiségi politikusok nyilatkozatai Tisza István „román akciójáról” 143
 6. 1914. nov. 14. Román lapvélemények a „háborús paktum”-ról 144
 7. 1914. nov. 18. Papp János gör. kel. püspök nyilatkozata és további román lapvélemények a magyar–román megegyezésről 145
- C) A brassói „Gazeta Transilvaniei” román hírlap közleményei a magyar–román „háborús paktum”-ról

1.	1914. nov. 12. Vezércikk a Tisza–Mețianu levélváltás közzététele alkalmából	146
2.	1914. nov. 18. Román nemzetiségi közéleti és egyházi vezetők nyilatkozatai a Mețianu érsekhez intézett Tisza-levélről („háborús paktum”)	149
3.	1914. nov. 24. Cristea E. Miron karánsebesi gör. kel. román püspök nyilatkozata Tisza miniszterelnöknek Mețianu János érsek-metropolitához intézett leveléről	151
	D) Vitacikkek a Nyugat „Figyelő” rovatában az 1914. őszi „háborús román paktum”-ról	
1.	1914. nov. 16. Ady Endre glosszája gr. Tisza István miniszterelnöknek a magyarországi román főpapokkal való kapcsolatfelvételéről	153
2.	1914. dec. 16. Emil Isac cikke „a román–magyar békéről”	154
	III. A Tisza–Mețianu-féle „háborús román paktum” magyar ellenzéki fogadtatásának diplomáciai irataiból	
	1914. nov. 28. Daruváry Géza, a kabinetiroda magyar osztálya főnökének levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a függetlenségi és 48-as párt felterjesztéséről az uralkodóhoz a „román akció” tárgyában, 1 melléklettel	155
	Melléklet: [1914. nov.] A függetlenségi és 48-as párt felirata az uralkodóhoz a Tisza-féle román paktumtárgyalások ügyében	156
18.	1914. szept. 7–9. Thallóczy Lajos 1914. őszi boszniai útleírása (Részletek)	159
19.	Iratok a „Délszláv tanulóifjúság szünidei szövetsége” ügyében folyamatba tett vizsgálat tárgyában	
	A) 1914. szept. 8. Balogh Jenő igazságügyminiszter átirata Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszterhez „a szerb-horvát forradalmi ifjúsági szervezettel” állítólagos összeköttetésben álló „Délszláv tanulók szünidei szövetségéhez” tartozó egyetemi és főiskolai tanulók elleni nyomozás elrendelése tárgyában	166
	B) 1914. szept. 20. Balogh Jenő igazságügy miniszter átirata Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a „Délszláv tanulók szünidei szövetsége” tagjai ellen az újvidéki határszéli rendőrkapitányság által a nagykikindai ügyészséggel közölt „nyomozati adatok” tárgyában	167
	C) 1914. szept. 22. Vallás- és közoktatásügyi miniszteri átirat-fogalmazványok a közös pénzügyminiszterhez és Dellimanics Lajos Bács-Bodrog és Torontál megyei kormánybiztoshoz a „Délszláv tanulók szünidei szövetsége” és a szerb-horvát forradalmi szervezet kapcsolatáról	168
	D) [1914. okt. 18.] A délszláv tanulók szünidei szövetségének alapszabályai	169
	E) 1914. júl. 25. A bosznia-hercegovinai országos kormány átirata a belügyi kormányzatnak a „Délszláv tanulók szünidei szövetsége” szervezettel kapcsolatban	172
	F) [1915. jan. 13.] Faragó János tanfelügyelő távirati jelentése Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a zombori tanítóképző intézetben a „Délszláv tanulóifjúság szünidei szövetsége” ügyében eszközölt letartóztatások tárgyában	173
	G) 1915. jan. 16. Vallás- és közoktatásügyi minisztériumi pro domo a zombori tanítóképzőben a „Délszláv tanulóifjúság szünidei szövetsége” ügyében a helyi ügyészség által eszközölt letartóztatásokról és átirat-fogalmazvány ez ügyben Bács-Bodrog megye tanfelügyelőjéhez	173
	H) 1915. febr. 13. Balogh Jenő igazságügyminiszter átirata Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a temesvári ügyészség által a „Délszláv tanulóifjúság szünidei szövetsége” tagjai ellen folyamatban levő eljárás tárgyában	174
	I) 1915. aug. 30. A temesvári királyi ügyészség határozata „a felségsértés elkövetésére létrejött szövetség büntette miatt Szabovlyevics Bozsidar és társai mint a délszláv tanulóifjúság szünidei szövetsége tagjai ellen folyamatba tett ügyben lefolytatott nyomozati eljárás” megszüntetéséről	175
	J) 1915. szept. 19. Balogh Jenő igazságügyminiszter átirata Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, a „Délszláv tanulóifjúság szünidei szövetsége” tagjai ellen folytatott eljárás megszüntetéséről	180
20.	Iratok „a nyilvános helyeken és alkalmakkor használható jelvények színének szabályozásáról” szóló 8200/1914. évi belügyminiszteri rendelet történetéhez	
	A) 1914. szept. 8. A 8200/1914. BM eln. számú körrendelet fogalmazványa valamennyi törvényhatósághoz „a nyilvános helyeken és alkalmakkor használható jelvények színének szabályozásáról”	181
	B) 1914. szept. 10. Csánki Dezső főlevéltáros levele Schreiber Lajos belügyminisztériumi min. tanácsoshoz a horvátországi szerb jelvény- (zászlószín-) használat tárgyában	182

- C) 1914. okt. 5. Belügyminiszteri körirat a megyei és városi törvényhatóságokhoz, valamint gr. Wickenburg István fiumei kormányzóhoz „a nyilvános helyeken és alkalmakkor alkalmazható lobogódísz kérdésének szabályozása tárgyában” 183
- D) 1914. nov. 5. Sándor János belügyminiszter számjeles (feloldott) távirata Szász Józsefhez, Maros-Torda vármegye főispánjához a „jelvénykérdés”-ről kiadandó rendelettel kapcsolatban tartandó esetleges előzetes megbeszélés tárgyában 184
- E) 1914. nov. 7. 8200/1914. BM eln. sz. körrendelet „a nyilvános helyeken és alkalmakkor használható jelvények színének szabályozása” tárgyában 185
- F) 1914. nov. 7. Belügyminiszteri utasítás a Budapesti Közlöny szerkesztőségéhez a 8200/BM ein. számú rendelet közzététele tárgyában 186
- G) 1914. nov. 8. Margalits Ede egyetemi tanár levele és részletes feljegyzése Csánki Dezső orsz. főlevéltárhoz a szerb nemzetiségi jelvényhasználatról összefüggésben a szerb nemzeti színektárgyában, 1 melléklettel 186
- Melléklet: 1914. szept. 15. Margalits Ede feljegyzése a szerb királyság nemzeti színei és a magyarországi szerb nemzetiségi jelvény- (zászló-) használat tárgyában 187
- H) [1914. nov. 20.] Belügyminiszteri átirat-fogalmazvány br. Skerlecz Iván horvát bánhoz a Horvát-Szlavon-Dalmátországokban érvényes szerb nemzetiségi színhasználat tárgyában 188
- I) 1914. nov. 20. Stenge Ferencnek, Baranya vármegye alispánjának Sándor János belügyminiszterhez intézett jelentése a szerb nyelvű külső feliratok eltávolítása tárgyában 189
- J) 1914. nov. 30. Br. Skerlecz Iván horvát bán átirata Sándor János belügyminiszterhez a Horvát-Szlavon-Dalmátországok területére érvényes, a zászlók és jelvények használatáról szóló rendelet tárgyában, 1 melléklettel 190
- Melléklet: 1914. nov. 21. Br. Skerlecz Iván horvát bán 8378/914. eln. sz. rendelete a Horvát-Szlavon-Dalmátországokban érvényes zászló- és jelvényhasználat tárgyában 191
- K) 1914. dec. 12. Radda Ignác pancsovai polgármester felterjesztése Sándor János belügyminiszterhez a hazai nemzetiségek jelvényhasználatával kapcsolatos útbaigazítás tárgyában 192
- L) [1914. dec. 11.] Belügyminiszteri pro domo br. Skerlecz Iván horvát bán átiratával összefüggésben a jelvénykérdés ügyében az Országos Levéltárhoz, 1 melléklettel 193
- Melléklet: 1915. jan. 13. Csánki Dezső orsz. főlevéltárnok átirata Sándor János belügyminiszterhez a kért nemzetiségi jelvény- (zászló-) használat tárgyában 193
- M) [1915. máj. 18.] Belügyminiszteri átirat-fogalmazvány Pancsova város tanácsához a nemzetiségi színhasználat kérdésében 195
21. 1914. szept. 21. Az 5. sz. hadtestparancsnokság és a kapcsolódó egységek átirata a horvát-szlavon-dalmát országos kormányzathoz a hadieseményekkel összefüggő kérdésekben 196
22. Iratok Budisavljević Srdjan horvát-szlavon o. gy. képviselő letartóztatásáról és az ellene folytatott vizsgálatról
- A) 1914. szept. 29. Gr. Tisza István miniszterelnök levele br. Skerlecz Iván horvát bánhoz a horvátországi állapotok, főleg Budisavljević Srdjan és Popović Dusán o. gy. képviselők mentelmi jogának megsértése tárgyában 200
- B) 1914. nov. 14. Gr. Tisza István miniszterelnök levele br. Skerlecz Iván horvát bánhoz a letartóztatott Budisavljević Srdjan o. gy. képviselő mentelmi jogának felfüggesztése tárgyában 200
- C) 1914. nov. 14. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Beöthy Lászlóhoz, a mentelmi bizottság elnökéhez, a bizottság összehívásának előkészítésére Budisavljević Srdjan horvát-szlavon o. gy. képviselő ügyében 202
- D) 1914. nov. 17. Gr. Tisza István miniszterelnök bejelentése a minisztertanácsban Popović Dusán és Budisavljević Srdjan horvát-szlavon képviselők letartóztatásáról 202
- E) 1914. nov. 27. A képviselőház mentelmi bizottságának jelentése a hazaárulással gyanúsított Budisavljević Srdjan országgyűlési képviselő mentelmi ügyében 204
23. Szerb és horvát nyelvű nyomtatványok ellen foganatosított sajtórendészeti kivizsgálások és tiltások
- A) 1914. szept. 29. Br. Harkányi János kereskedelemügyi miniszter bejelentése a minisztertanácsban amerikai horvát nyelvű lapok tiltása tárgyában 209

- B)* 1914. nov. 12. Br. Skerlec Iván horvát bán átírata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a Pittsburgh-ben megjelenő „Hrvatski Glasnik” időszaki lap postai szállítási jogának megvonásáról, valamint Horvát-Szlavonország területén való terjesztése betiltásáról 210
- C)* 1915. jan. 4. Sándor János belügyminiszter átírata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a Szerb Matica 1914. évi naptára ügyében, 3 melléklettel 211
- Mellékletek:
1. 1914. dec. 7. Matkovics Béla újvidéki főispán levele a Szerb Matica elnökségéhez a naptár ügyében 212
2. 1914. dec. 15. Dungyerszky Gedeonnak, a Szerb Matica elnökének levele Matkovics Béla újvidéki főispánhoz a naptár ügyében 212
3. 1914. dec. 27. Matkovics Béla újvidéki főispán válasza a Szerb Matica elnökségéhez 213
- D)* 1915. nov. 17. A Budapesti Hírlap cikke a Hrvatski Pokret, a szerb-horvát koalíció lapja betiltásáról 214
- E)* 1914. dec. 1. Br. Tallián Béla kormánybiztos levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a korábban tervezett cirill betűs lap megindításának elhalasztása tárgyában 215
- F)* 1915. dec. 30. Gr. Tisza István miniszterelnök átírata a közös hadsereg főparancsnoksághoz a zágrábi katonai cenzúra által lefoglalt cirill betűs szerb naptárak tárgyában 216
- 24.** Iratok a Monarchia egysége ellen fellépő oroszországi szláv propaganda tárgyában
- A)* 1914. szept. 29. Belügyminisztériumi körlevél a főispánoknak az Ausztria-Magyarország népeihez címzett orosz röpirat terjesztéséről 217
- B)* 1915. máj. 22. Belügyminiszteri körrendelet az oroszországi szlovákok légiójának megszervezése és Kvačala János kilétének felderítése tárgyában 218
- 25.** Iratok az erdélyi szász önkéntes védelmi alakulatok felállításának tervéről
- A)* 1914. okt. Br. Pflanzler-Baltin lovassági tábornok javaslata gr. Tisza István miniszterelnöknek önkéntes polgári alakulatok képzésére Erdélyben a székelyek és szászok köréből 219
- B)* 1914. okt. 21. Az erdélyi szász ifjúsági védelmi szervezet előljáróinak emlékirata önkéntes lövész-zászlóaljnak a dél-erdélyi városi őrségek céljára való szervezése tárgyában 220
- 26.** 1914. okt. 1. Horvát-szlavon politikus névtelenül közölt fejtegetése a bécsi „Österreichische Rundschau”-ban a horvátok és a háború viszonyáról 222
- 27.** Gr. Tisza István miniszterelnök levélváltása br. Burián Istvánnal, az uralkodó személye körüli miniszterrel a békefeltételek szerbiai vonatkozásairól
- A)* 1914. okt. 6. Gr. Tisza István miniszterelnök levele br. Burián Istvánhoz a békefeltételekről és a hadi helyzettel kapcsolatos erdélyi kérdésről 225
- B)* 1914. nov. 3. Br. Burián István levele gr. Tisza Istvánhoz az Al-Dunának a negotini kerület megszerzésével való biztosítása fontosságáról 226
- 28.** Budapesti és bécsi sajtóbeszámolók, méltatások Károly román király halála és Ferdinánd trónra lépte alkalmából
- A)* 1914. okt. 11. Bécsi és budapesti részvéthangok és politikai nyilatkozatok Károly román király elhunytá alkalmából 228
- B)* 1914. nov. 30. A Pesti Hírlap vezércikke a román trónbeszédéről 230
- 29.** Iratok Fiume belviszonyairól a világháború első évében
- A)* 1914. okt. 13. Gr. Tisza István magánlevele br. Hazai Samu honvédelmi miniszterhez Zanella Richárd fiumei képviselő kaposvári internálásának megszüntetése és javasolt népfelkelői behívása tárgyában 232
- B)* 1914. nov. 9. Gr. Tisza István magánlevele Balogh Jenő igazságügyminiszterhez a Voce del Popolo fiumei lap betiltása, illetve ismételt engedélyezése tárgyában 233
- C)* 1914. nov. 11. Gr. Tisza István levele br. Skerlec Iván bánhoz a Fiuméba tervezett horvát iskola megvalósításának előkészítése tárgyában 234
- D)* 1915. jún. 5. Sándor János belügyminiszter bejelentése a minisztertanácsban a fiumei városi képviselőtestület feloszlásáról 234
- E)* 1915. jún. 22. A munkapárti sajtó (Az Újság) közleménye a fiumei állandó választmány (delegazione municipale) hűségnyilatkozatáról 235
- 30.** Iratok gr. Tisza István miniszterelnök 1914. okt. 23-28. között tett északkelet-magyarországi körútjáról

- A) 1914. okt. 28. Gr. Tisza István miniszterelnök máramarosszigeti látogatásáról és beszédéről szóló sajtótudósítás 236
- B) 1914. okt. 30. Gr. Tisza István kísérőlevele Novák István és Papp Antal g. kat. püspököknek a felvidéki körútján tett tapasztalatairól szóló, nyilvánosságnak szánt leveléhez 237
- C) 1914. okt. 30. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Papp Antal munkácsi és Novák István eperjesi g. kat. püspökhöz északkelet-magyarországi körútja után a g. kat. papság védelmében, 1 melléklettel 238
- Melléklet: 1914. nov. 3. Gr. Tisza István miniszterelnök „az ország északkeleti megyéiben tett körutazáson – 1914. X. 23–28. – tapasztalt észleletei”-nek „Orosz betörés” című része 240
- D) 1914. nov. 3. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Halaktovich Bertalan g. kat. espereshez az orosz betörés folytán kárt vallott lelkészek segélyezése tárgyában 241
- E) 1914. nov. 3. Papp Antal munkácsi g. kat. püspök válaszlevele gr. Tisza István miniszterelnökhöz 242
- F) A kárpáti katonai parancsnokság és a miniszterelnökség levélváltása a nemzetiségi lelkészekkel szembeni magatartásról
1. 1914. nov. 8. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Pflanzner-Baltin lovassági tábornokhoz a katonai hatóságoknak a gör. kat. lelkészekkel szembeni intézkedései tárgyában 243
2. 1914. nov. 12. Pflanzner-Baltin Károly lovassági tábornok levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a kárpáti katonai parancsnokságoknak a nemzetiségi lelkészek iránt tanúsítandó magatartását illetően 244
31. 1914. [nov. 1.] Gr. Apponyi Albert emlékirata Theodore Roosevelthez, az Egyesült Államok volt elnökéhez: „Az európai háború és a velejáró felelősség” (Részlet) 245
32. Iratok a cirill betűs kárpátukrán (rutén) liturgikus könyvek, tankönyvek latin betűs kiadását és a naptáregyesítést célzó kormányzati akcióról
- A) 1914. nov. 11. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter Csernoch János esztergomi hercegrímáshoz intézett átiratának másolata 248
- B) 1914. nov. 12. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1914. évi november hó 12-én 5317/1914. eln. szám alatt kelt s az eperjesi gör. kat. püspökhöz intézett átiratának másolata 250
- C) 1915. jan. 24. Csernoch János bíboros hercegrímás átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a hazai rutén nép vallási és nemzeti védelmét célzó akció” ügyében 252
- D) 1915. febr. 25. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter folyó évi február hó 25-én 6996/1914. eln. szám alatt kelt s az eperjesi püspökhöz intézett átiratának másolata 253
- E) 1915. febr. 25. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz az eperjesi és munkácsi gör. kat. egyházmegyékben a cirill betű használatának kiküszöbölését és a latin betűs írás bevezetését célzó akció tárgyában 254
33. 1914. nov. 21. Br. Burián Istvánnak, a király személye körüli miniszternek feljegyzés fogalmazványa: „Adalék a magyar nemzetiségi kérdéshez” 255
34. [1914. dec. elején] A Rómában működő emigráns Horvát Választmány gr. Tisza István elleni tiltakozó nyilatkozata 259
35. Iratok az Amerikai Szlovák Liga (Slovenská Liga v Amerike) 1914. őszi emlékiratával kapcsolatban
1914. dec. 19. Miniszterelnöki átirat-fogalmazvány gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez az Amerikai Szlovák Liga (Slovenská Liga v Amerike) emlékirata ügyében, 4 melléklettel 261
- Mellékletek:
1. [1914. nov. 27.] A New York-i osztrák–magyar konzulátus ismeretlen ágensének feljelenítőlevele gr. Tisza István miniszterelnökhöz Siska Pál milwaukee-i róm. kat. szlovák nemzetiségű plébános állítólagos politikai szervezkedése tárgyában 262
2. [1914. nov. 29.] Az Egyesült Államokban működő „Amerikai Szlovák Liga” (Slovenská Liga v Amerike) körlevele és „a szövetséges és társult hatalmak illetékes diplomáciai köreihez a szlovák nemzet érdekében” intézendő emlékiratának előzetes bejelentése 263
3. [1914. nov. 29.] Az Egyesült Államokban működő „Amerikai Szlovák Liga” (Slovenská Liga v Amerike) emlékirata „a szövetséges és társult hatalmak illetékes diplomáciai köreihez a szlovák nemzet érdekében” 264

4. 1914. dec. 2. A magyar Belügyminisztérium fordító osztályának átirata a miniszterelnökséghez az Egyesült Államokban megjelent szlovák kiadványok magyar fordításainak megküldése tárgyában 267
- 36.** Iratok az erdélyi románság hangulatáról a hadvezetés háborús szempontjai alapján
- A) 1915. jan. 5. Betegh Miklós Torda-Aranyos vármegyei főispán, erdélyi kormánybiztos levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz az erdélyi románságnak a román hadsereg esetleges betörése során várható magatartásáról, 2 melléklettel 267
- Mellékletek:
1. A nagyszebeni katonai parancsnokság távirati érdeklődése az erdélyi román lakosságnak román támadás esetén várható magatartásáról 268
2. Betegh Miklós kormánybiztos választávirata a nagyszebeni katonai parancsnokságnak 269
- B) 1915. jan. 6. A nagyszebeni katonai parancsnokság jelentése a cs. és kir. hadsereg főparancsnokságnak az erdélyi románság magatartásáról 269
- C) 1915. jan. 7. Gr. Tisza István miniszterelnök átirat-fogalmazványa a nagyszebeni katonai parancsnoksághoz, annak Betegh Miklós erdélyi kormánybiztossal történt sürgönyváltására vonatkozóan „az erdélyi románság magatartása” tárgyában 272
- D) 1915. jan. 7. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Betegh Miklós erdélyi kormánybiztoshoz az erdélyi románság magatartásának megítélése tárgyában 273
- E) 1915. jan. 22. Gr. Tisza István miniszterelnök átirata Frigyes főherceg hadsereg főparancsnokhoz az erdélyi politikai helyzetről és a románság magatartásáról 275
- F) 1915. máj. 10. Gr. Tisza István miniszterelnök átirat-fogalmazványa a közös hadsereg főparancsnoksághoz, körtávirata az érintett erdélyi megyék főispánjaihoz az erdélyi románság körében észlelt divergáló törekvések és barátságtalan közhangulat tárgyában 277
- G) 1915. okt. 1. Gr. Tisza István magánlevele Conrad von Hötzenndorf altábornagyhoz, a monarchia vezérkari főnökéhez román nemzetiségű tiszteteknek az erdélyi román határ közelébe való beosztása tárgyában 278
- H) 1915. okt. 3. Conrad von Hötzenndorf altábornagynak, a monarchia vezérkari főnökének levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz válaszul a román nemzetiségű tiszteteknek az erdélyi román határ közelébe való beosztása tárgyában tett észrevételekre 279
- I) 1915. okt. 9. Gr. Tisza István válaszelevele Conrad vezérkari főnöknek a román nemzetiségű tisztetek nagyszebeni beosztásával kapcsolatos aggályok tárgyában 280
- 37.** Iratok Frano Supilo horvát ellenzéki politikus angliai emigrációs tevékenységéről
- A) 1915. jan. 7. Frano Supilo horvát politikus emlékirata Edward Grey angol külügyminiszterhez 281
- B) [1915. aug.] Frano Supilo horvát politikus levele Herbert Asquith angol miniszterelnökhöz 285
- 38.** [1915. jan. 9.] Részletek a nagybecskereki rendőrkapitányságnak az ottani ügyészséghez intézett jelentéséből a Narodna Odbrana, Szokol és más szerb egyletek szervezkedéséről és agitációjáról 286
- 39.** 1915. jan. 19. Wilhelm Otto bécsi lapszerkesztőnek, a „Südslavische Korrespondenz” kiadójának összefoglalója: „Mit akarnak a horvátok?” 292
- 40.** Iratok Jászi Oszkár 1915–16. évi szlovák, szerb és román kapcsolatairól
- A) 1915. jan. 21. Jakšić Zsarko nagyikindai szerb radikális politikus levele Jászi Oszkárhoz pápai internálásából a torontáli és bácskai szerb vezetők internálásáról 295
- B) 1915. márc. 23–ápr. 30. Dula Máténak, a Szlovák Nemzeti Párt elnökének két magánlevele Jászi Oszkárhoz 297
- C) 1916. szept. 15. Lupaş János erdélyi román politikus levele Jászi Oszkárhoz ruszti internálásából 300
- 41.** 1915. jan. 23. A M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal igazgatójának jelentése a magyarországi ezredek világháborús veszteségeinek nemzetiségek szerinti megoszlásáról 301
- 42.** Iratok Maniu Gyula és a budapesti román főkonzul nézeteiről Románia esetleges hadba lépéséről
- A) [1915. jan. 27.] Nicolae Russu román újságíró bizalmas jelentése budapesti beszélgetéséről Maniu Gyulával és Bilciurescu román főkonzullal Románia esetleges hadba lépése és a magyarországi románok helyzete tárgyában 302
- B) [1915. márc.] N. Russu román újságíró tájékoztató levele G. Bilciurescu budapesti román főkonzullal folytatott beszélgetéséről 303
- 43.** 1915. jan. 30–febr. 6. Hermann Antal cikksorozata a Brassói Lapokban az egykorú magyar–román viszonyról 304

- 44.** Iratok a párizsi Csehszlovák Nemzeti Tanács 1915. február 16-i kiáltványáról
- A) [1915. febr. 16.] Hivatalos magyar fordítás a Csehszlovák Nemzeti Tanács kiáltványának a Svornost' című amerikai szlovák lapban közölt szövege alapján 309
- B) 1915. máj. 14. Sándor János belügyminiszter leirata Nyitra vármegye főispánjához a kiáltvány terjesztésének megakadályozásáról 310
- 45.** Gr. Tisza István miniszterelnöknek a romániai közhangulat formálása ügyében gr. Czernin Ottokár bukaresti követtel folytatott levelezéséből
- A) 1915. febr. 23. Gr. Tisza István miniszterelnök számjeles távirata gr. Czernin Ottokár bukaresti követhoz a Pesti Hírlap 1915. febr. 20-i számában megjelent, a magyar-román kapcsolatokat kedveztően érintő közlemény tárgyában, 1 melléklettel 311
- Melléklet: 1915. febr. 23. Gr. Czernin Ottokár bukaresti követ távirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a Pesti Hírlap 1915. febr. 20-i számában megjelent román vonatkozású közlemény tárgyában 312
- B) 1915. ápr. 7. Gr. Tisza István miniszterelnök levele gr. Czernin Ottokár bukaresti követhoz a „katonai helyzet”-ről 312
- C) 1915. máj. 22. Gr. Tisza István miniszterelnök „tájékoztató” távirata gr. Czernin Ottokár uka-resti osztrák–magyar követhoz a magyarországi román kérdést érintő újabb mozzanatok és „lojalitási nyilatkozatok” tárgyában 314
- D) 1915. nov. 8. Gr. Czernin Ottokár bukaresti osztrák–magyar követ magánlevele gr. Tisza Istvánhoz állítólag újabban letartóztatott románok névjegyzéke tárgyában 314
- E) 1916. jan. 10. Gr. Tisza István miniszterelnök levele gr. Czernin Ottokár bukaresti követhoz a romániai közvélemény tájékoztatása érdekében 315
- 46.** Közjogi vita a közös hadseregfőparancsnokság és gr. Tisza István miniszterelnök között az orosz-lengyelországi megszállt területekre vonatkozó katonai igazgatási szabályzat-tervezettel kapcsolatban
- A) [1915. márc. elején] A közös hadseregfőparancsnokság átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz az orosz-lengyelországi megszállt területekre vonatkozó katonai igazgatási szabályzattervezet ügyében 317
- B) 1915. márc. 13. Sándor János belügyminiszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a közös hadseregfőparancsnokságnak az orosz-lengyelországi területeken bevezetendő katonai igazgatási szabályzat-tervezetévei kapcsolatban 319
- C) 1915. márc. 15. Gr. Tisza István miniszterelnök válaszirata Sándor János belügyminiszterhez a közös hadseregfőparancsnokságnak az orosz-lengyelországi területeken bevezetendő katonai igazgatási szabályzat-tervezete tárgyában 320
- D) 1915. márc. 15. Gr. Tisza István miniszterelnök átirata gr. Stürgkh Károly osztrák miniszterelnökhöz a közös hadseregfőparancsnokságnak a megszállt orosz-lengyelországi területeken bevezetendő katonai közigazgatás alapelveit tartalmazó szabályzat-tervezete tárgyában 321
- E) 1915. márc. 26. A közös hadseregfőparancsnokság újabb átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz az orosz-lengyelországi megszállt területek katonai közigazgatásában alkalmazandó magyarországi polgári munkaerők tárgyában 322
- 47.** Iratok a cirill betűs írás bosznia-hercegovinai használatáról
- A) 1915. márc. 4. A fővárosi sajtó szarajevói híradása a cirill betűs írás kiküszöbölését célzó bosznia-hercegovinai intézkedésekről 323
- B) 1915. nov. 17. A boszniai tartományi kormányzat rendelkezése a cirill betűs írás megszüntetéséről a fővárosi sajtó tudósítása nyomán 323
- C) 1915. nov. 18. A Budapesti Hírlap újabb híradása a cirill betűs írás eltiltásáról szóló bosznia-hercegovinai rendeletről 324
- D) 1916. márc. 15. Rövid hírlapi tudósítás a cirill írás bosznia-hercegovinai használatának korlátozásáról 324
- 48.** Iratok szlovák nemzetiségi lapok megjelenésének és terjesztésének betiltásáról
- A) 1915. márc. 12. Belügyminiszteri rendelet a „Národný Hlásnik” turócszentmártoni szlovák nemzetiségi hírlap „megjelenésének és terjesztésének eltiltása tárgyában” 325
- B) 1915. ápr. 12. Belügyminiszteri rendelet az Ótúrán megjelenő „Svetlo” (Világosság) című szlovák nemzetiségi időszaki lap megjelenésének és terjesztésének betiltása tárgyában 326
- C) 1915. szept. 14. Svetozár Hurban Vajanský elutasító nyilatkozata a Slovenský denník budapesti szlovák ellenzéki napilapnak a szlovák irodalmi nyelv önállóságát megkérdőjelező cikkével kapcsolatban 327

- D)* 1915. okt. 8. Lavotta János miniszteri tanácsosnak, a Földművelésügyi Minisztérium zsolnai felvidéki kirendeltsége vezetőjének gr. Tisza István miniszterelnökhöz benyújtott szakvéleménye a Slovenský denníknek a cseh–szlovák nyelvkérdés tárgyában közölt írásáról, 1 melléklettel 328
- Melléklet: 1915. szept. 11. A Slovenský denník cikke a cseh–szlovák egységtörekvések és a szlovák nyelv tárgyában 328
- 49.** Vajda-Voevod Sándor a román kérdés háborús külpolitikai vonatkozásairól
1915. márc. 26. Vajda (Voevod) Sándor genfi levelei kivonatának közvetett eljuttatása gr. Tisza Istvánhoz, 3 melléklettel 330
- Mellékletek:
1. 1915. márc. 19. Vajda (Voevod) Sándor genfi „emigrációjából” Berlinbe írt levelének kivonata gr. Andrassy Gyula diplomáciai útja alkalmából 331
2. 1915. márc. 21. Vajda (Voevod) Sándor Genfből Berlinbe írt levelének kivonata Onciul Aurél osztrák birodalmi gyűlési képviselő Tisza „román tárgyalásaival” kapcsolatos emlékirata tárgyában 332
3. 1915. ápr. 3. Vajda (Voevod) Sándor Genfből Berlinbe küldött levelének kivonata a magyar–román viszonyra kiható magyar háborús külpolitika tárgyában 334
- 50.** 1915. márc. 28. Az „erdélyi magyar birtokakció” a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetségének közgyűlésén 336
- 51.** 1915. ápr. 9. A Központi Statisztikai Hivatal bizalmas jelentése gr. Tisza István miniszterelnök számára a világháborús veszteségi jegyzékek nemzetiség szerinti megoszlása tárgyában, 1 melléklettel 338
- Melléklet: 1915. ápr. 9. A Központi Statisztikai Hivatal kimutatása a miniszterelnök számára a világháborús veszteségi jegyzékek nemzetiségi megoszlása tárgyában 339
- 52.** Iratok Ernst Koerber közös pénzügyminiszternek, gr. Tisza István miniszterelnöknek és br. Sarkotić István gyalogsági tábornoknak, a bosznia-hercegovinai tartományi kormány főnökének a tartomány általános politikai helyzetéről folytatott levelezéséből
- A)* 1915. ápr. 14. Ernst Koerber közös pénzügyminiszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz br. Sarkotić István gyalogsági tábornok, a bosznia-hercegovinai országos kormány tartományi főnöke mellékelt jelentése tárgyában, 1 melléklettel 340
- Melléklet: 1915. ápr. 8. Br. Sarkotić István gyalogsági tábornoknak, a bosznia-hercegovinai országos kormány főnökének jelentése Ernst Koerber közös pénzügyminiszterhez a boszniai szerb szervezkedés tárgyában 341
- B)* 1915. ápr. 20. Miniszterelnöki átirat-fogalmazvány a közös pénzügyminiszterhez a szarajevói tartományi kormány főnökének a bosznia-hercegovinai politikai helyzetről szóló jelentése tárgyában 344
- C)* 1915. ápr. 23. Ernst Koerber közös pénzügyminiszter magánlevele br. Sarkotić István gyal. tábornokhoz, a bosznia-hercegovinai országos kormány tartományi főnökéhez fenti tárgyban 346
- D)* 1915. máj. 6. Részletek br. Sarkotić Istvánnak, a bosznia-hercegovinai országos kormány tartományi főnökének Ernst Koerber közös pénzügyminiszterhez intézett magánleveléből a Boszniában követendő kormányzati politika tárgyában 348
- E)* 1915. máj. 12. Ernst Koerber közös pénzügyminiszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a bosznia-hercegovinai politikai helyzet tárgyában tartandó értekezletre vonatkozó indítványról 351
- F)* 1915. máj. 16. Gr. Tisza István miniszterelnök átirata a Bosznia-Hercegovina ügyeiben illetékes Ernst Koerber közös pénzügyminiszterhez fenti tárgyban 352
- G)* 1915. máj. 26. Ernst Koerber közös pénzügyminiszter válasza gr. Tisza István miniszterelnökhöz fenti tárgyban 353
- 53.** Jelentések a Clevelandben 1915. ápr. 18-án tartott szláv és 1915. máj. 24-én tartott cseh nemzetiségi gyűlésekről
- A)* 1915. ápr. 18. Közös külügyminisztériumi átirat a magyar miniszterelnökséghez a clevelandi nemzetiségi gyűlések tárgyában 354
- B)* 1915. dec. 30. A clevelandi osztrák-magyar konzulátus jelentése alapján készült miniszterelnökségi pro domo és átirat-fogalmazvány az 1915. április-májusi itteni nemzetiségi gyűlések lefolyásáról 355
- C)* 1916. jan. 12. Sándor János belügyminiszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a clevelandi osztrák-magyar konzulátusnak az 1915. április-májusi itteni nemzetiségi gyűlésekről adott jelentésével kapcsolatban 357

- 54.** Iratok a szlovák néppárti politikusok és a magyar kormányzati körök közeledéséről
- A) 1915. ápr. 26. Juriga Nándor szlovák nemzetiségi képviselő felszólalása, valamint Beöthy Pál házelnök megjegyzése a népfelkelésről szóló 1886:XX. tc. módosítása és kiegészítése tárgyában beterjesztett honvédelmi miniszteri törvényjavaslat általános tárgyalásakor 358
- B) 1915. dec. 9. Részletek Juriga Nándor szlovák nemzetiségi képviselő felszólalásából az 1915/16. költségvetési évre szóló képviselőházi indemnitási vitában 360
- C) A szlovák Néppárt által kiadott Slovenské ľudové noviny kiadvállalata részvényeinek megszerzésére irányuló kormánypárti akció iratai
1. 1916. máj. 17. Szkicsák Ferenc szlovák néppárti politikus, volt o. gy. képviselő nyugta-kötelezvénye Szinyei Merse István Árva és Zemplén megyei főispán részére a Slovenské ľudové noviny részvényeinek átadása tárgyában 363
2. 1916. jún. 10. Gr. Tisza István miniszterelnök feljegyzése Szinyei Merse István Árva és Zemplén vármegyei főispánnak a Slovenské ľudové noviny részvényeiről 364
3. 1916. júl. 17. Drasche-Lázár Alfrédnek, a miniszterelnökségi IV. (sajtó-) osztály vezetőjének levele Szinyei Merse István Árva és Zemplén vármegyei főispánhoz Tisza Istvánnak a Slovenské ľudové noviny című szlovák néppárti lappal kapcsolatos kérései ügyében 364
- 55.** Iratok az erdélyi szász közéleti vezetők fogarasi telepítési terveihez
- A) 1915. ápr. 28. Erdélyi szász vezetők emlékirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a fogarasi kincstári uradalomnak telepítés céljára való eladása tárgyában 365
- B) 1915. aug. 9. Az erdélyi szász vezetők előterjesztése br. Ghillány Imre földművelésügyi miniszterhez „a fogarasi állami uradalomnak parcellázás és betelepítés céljából leendő eladásával” kapcsolatos tárgyalások ügyében 369
- C) 1915. dec. 6. Az erdélyi szász közélet vezetőinek emlékirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz „a fogarasi uradalom betelepítése tárgyában” 372
- D) 1915. dec. 15. Br. Ghillány Imre földművelésügyi miniszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz az erdélyi szász vezetőknek „a fogarasi uradalom betelepítése tárgyában” készített emlékiratával, az abban foglaltak nem teljesíthető voltával kapcsolatban 375
- E) 1916. jan. 7. Dr. Wolff Károlynak, az Erdélyi Egyleti Bank elnökének beadványa gr. Tisza István miniszterelnökhöz a fogarasi állami uradalom betelepítése tárgyában 377
- 56.** 1915. máj. 1. Ernest Denis-nek, a párizsi La Nation Tchèque főszerkesztőjének programadó cikke a politikai szemle álláspontjáról és célkitűzéseiről 379
- 57.** 1915. máj. 6. A Jugoszláv Bizottság emlékirata a francia kormányhoz a monarchiabeli délszlávok helyzetéről és politikai törekvéseiről 383
- 58.** Iratok a cirill betűs kárpátukrán (rutén) liturgikus könyvek és iskolai tankönyvek latin betűs újrakiadását célzó kormányzati akció 1915. első félévi szakaszáról
- A) 1915. máj. 6. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz az akció pénzügyi támogatása tárgyában 391
- B) 1915. máj. 13. Gr. Tisza István miniszterelnök levéltervezete a pénzügyminiszterhez „a cirill-betűknek a tan- és imádságos könyvekből való kiküszöbölésére alkalmas új tan- és imádságos könyvek előállításának költségei tárgyában” 392
- C) 1915. jún. 8. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a latin betűs rutén vallásos és tankönyvek kiadásának előkészületeiről 393
- 59.** Iratok a Jugoszláv Bizottság angliai kiáltványáról
- A) 1915. máj. 12. A Jugoszláv Bizottság kiáltványa a brit néphez és parlamenthez 394
- B) 1915. júl. 9. Frigyes főherceg közös hadseregfőparancsnok átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a délszláv manifesztum tárgyában 395
- C) 1915. júl. 15. Gr. Tisza István miniszterelnök választávirata Frigyes főherceg tábornagy, közös hadseregfőparancsnokhoz az ún. délszláv manifesztum és fejleményei tárgyában 396
- 60.** Iratok a magyar–horvát pénzügyi egyezmény meghosszabbításáról
- A) [1915. jún. 9.] 1915:XX. tc. „a Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországek között létrejött pénzügyi egyezmény becikkelyezéséről szóló 1906. évi X. törvénycikk hatályának újabbi meghosszabbításáról” 397

- B) 1915. jún. 15. Munkapárti tudósítás a Magyarországgal való pénzügyi kiegyezés meghosszabbításáról a horvát szäborban folyó vitáról 398
- 61.** 1915. jún. 17. Gr. Tisza István miniszterelnök feljegyzése a román kérdésben folytatott 1915. júniusi berlini tárgyalásairól 398
- 62.** A fővárosi sajtó tudósításai a horvát száborról
- A) 1915. jún. 17. A munkapárti sajtó a horvát országgyűlési képviselők létszámának emeléséről szóló uralkodói kéziratnak a horvát száborban történt felolvasásáról 399
- B) 1915. júl. 3. A fővárosi sajtó tudósítása „a hazaárulók anyagi felelősségére vonatkozó törvényjavaslatnak” a horvát száborban történt betérjesztéséről 400
- 63.** 1915. évi „román hűségnyilatkozatok”
- A) 1915. jún. 19. Szász József, Maros-Torda vármegye főispánja átírata Sándor János belügyminiszterhez a megyei román küldöttség által előterjesztett hűségnyilatkozat tárgyában, 1 melléklettel 401
Melléklet: 1915. jún. 19. A Maros-Torda vármegyei román küldöttség által Szász József főispánnak és megyei kormánybiztosnak felterjesztésre átnyújtott „hűségnyilatkozat” 402
- B) 1915. jún. 27. Gr. Tisza István miniszterelnök átírata Sándor János belügyminiszterhez a Maros-Torda vármegyei románság hűségnyilatkozata tárgyában 403
- C) 1915. júl. 3. Miniszterelnöki körlevél egyes vármegyék főispánjaihoz a hazafias román nyilatkozatoknak a román sajtóban való népszerűsítése tárgyában 403
- D) 1915. júl. 9. Hírlapi tudósítás a Brassó vármegye közgyűlésén gör. kel. román egyházi részről elhangzott „lojalitási nyilatkozat”-ról 404
- E) 1915. júl. 11. A Magyar Távirati Iroda közleménye a magyarországi román „lojalitási nyilatkozatok”-ról 405
- F) 1915. dec. 7. Mihali Tivadar román nemzetiségi politikus felszólalása az 1915/16. költségvetési évre szóló képviselőházi indemnitási vitában 406
- 64.** Iratok a szlovák politikai mozgalom megosztására, illetve megnyerésére irányuló kormányzati-határrendőrségi akcióról
- A) 1915. jún. 21. Ifj. Erdélyi Sándor o. gy. képviselő levele Dula Mátéhoz, a Szlovák Nemzeti Párt elnökéhez a nemzetiségi sérelmek orvoslása tárgyában 408
- B) 1915. júl. 14. Berzeviczy Jenő turócszentmártoni határrendőrségi kirendeltségvezető jelentése br. Kürthy Lajos felvidéki kormánybiztosnak a szlovák politikai mozgalomban a magyar kormánnyal való kiegyezést programként vállaló csoportosulás esélyeiről 409
- C) 1915. júl. 17. Svetozár Hurban Vajanský nyilatkozatának autorizált magyar fordítása a külföldi cseh-szlovák egységtörekvésekkel szembeni elhatárolódásról 412
- D) 1915. júl. 23. Berzeviczy Jenő határrendőrségi kirendeltségvezető jelentése br. Kürthy Lajos kormánybiztoshoz a kormányzati szlovák akció újabb eseményeiről és teendőiről 413
- E) 1915. júl. 31. Berzeviczy Jenő határrendőrségi kirendeltségvezető jelentése br. Kürthy Lajos kormánybiztoshoz a kormányzati szlovák akció újabb fejleményeiről és a szlovák politikai program mérséklését célzó sajtóközlemény engedélyeztetéséről, 1 melléklettel 415
Melléklet: [1915. júl. 31.] A „Národnie Noviny” július 31-i számában közzétett vezércikk fordítása a szerző, dr. Pazúrik József megjegyzéseivel 416
- 65.** Iratok a rutén kérdés kormánypárti és asszimilációs rendezési törekvéseiről
- A) 1915. jún. 21. Miniszterelnökségi átirat-fogalmazványok a Bereg megyei alsóvereckei járás községi képviselőtestületeinek asszimiláló célzatú határozata tárgyában 418
- B) 1915. júl. 2. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter átírata gr. Tisza István miniszterelnökhöz az alsóvereckei járásban kibontakozó magyarosodási mozgalom kormányzati kezelése tárgyában 419
- C) [1915. aug. elején] A borzsovai gör. kat. egyházkerület beadványa gr. Tisza István miniszterelnökhöz „a rutén kérdés rendezése” tárgyában 420
- D) 1915. aug. 12. Buttykay Ferencnek, Bereg vármegye főispánjának kísérőlevele a borzsovai gör. kat. egyházkerületnek a rutén kérdés rendezése tárgyában gr. Tisza István miniszterelnökhöz intézett beadványához 425
- E) 1915. szept. 20. Gr. Sztáray Gábor Ung megyei főispán jelentése Sándor János belügyminiszterhez a vármegyei törvényhatósági bizottság 1915. őszi közgyűlésén a gör. kat. egyház magyar nyelvhasználatá tárgyában hozott határozatról 426

- F) 1915. okt. 4. Sándor János belügyminiszter átirata a latin betű használata, a naptáregyesítés és a gör. kat. egyházmegyék magyar egyházi nyelve tárgyában Ung megye törvényhatóságához Bereg megye törvényhatósága útján az alsóvereckei járás gör. kat. papsága részéről intézett kormánytámogató határozat tárgyában 428
66. 1915. jún. 26. A Szlovák Nemzeti Párt elnökségének nyilatkozata a szlovák nemzetiségű katonák hősiességéről 428
67. Iratok a cirill betűk egyházi és iskolai használatának felszámolását célzó kormányzati és egyházi akció 1915. második félévi eseményeiről
- A) 1915. júl. 1. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a rutén írásreform kivitelezésében az eperjesi és a munkácsi gör. kat. püspökség közt kialakult különbségekről 431
- B) 1915. júl. 1. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter levele Papp Antal munkácsi gör. kat. püspökhöz a cirill betűk kiküszöbölése tárgyában fogantatott akció elvi és gyakorlati szempontjairól 432
- C) 1915. júl. 5. Gr. Tisza István átirat- és levélfogalmazványa Papp Antal munkácsi gör. kat. püspöknek, illetve Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszternek a cirill betűk kiküszöbölését célzó rutén akció miniszterelnöki pártolásáról 434
- D) 1915. júl. 23. Gr. Tisza István miniszterelnök átirat-fogalmazványa Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszterhez Papp Antal munkácsi gör. kat. püspök felterjesztése tárgyában 435
- E) 1915. szept. 29. Novák István eperjesi gör. kat. püspök körrendelete a latin betűknek a rutén nyelvű tankönyvekbe való bevezetése tárgyában, 2 melléklettel 436
- Mellékletek:
1. 1915. szept. 30. Novák István gör. kat. püspök kísérőlevele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a fenti rendelet megküldése tárgyában 440
2. 1915. okt. 3. Gr. Tisza István miniszterelnök válaszelevel-tervezete Novák István eperjesi gör. kat. püspökhöz lenti tárgyban 441
- F) 1915. szept. 30. Gr. Tisza István miniszterelnök számjeles távirata az északkeleti vármegyék főispánjaihoz Novák István eperjesi püspöknek „a cirill betűk eltörlésére vonatkozó rendeletével” kapcsolatban sajtóközlemények mellőzése tárgyában 441
- G) 1915. okt. 5. A Budapesti Hírlap cikke a cirill betű használatának az eperjesi gör. kat. egyházmegye területén való megszűnéséről 442
- H) 1915. okt. 30. Gr. Tisza István miniszterelnök átirat-fogalmazványa br. Burián István külügyminiszterhez „a cirillírásnak a hazai ruténség köréből való kiküszöbölése” és a munkácsi püspökség kebelében ezzel szemben kibontakozó ellenállás tárgyában 443
- I) 1915. nov. 26. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a munkácsi gör. kat. püspöknek a cirill betűk latin betűkkel való helyettesítését célzó akcióval szembeni fenntartásairól, 1 melléklettel 445
- Melléklet: 1915. nov. 26. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszternek Papp Antal püspökhöz intézett levele a munkácsi gör. kat. egyházmegyében eszközendő rendelet tárgyában 446
68. 1915. júl. 5. Heutig német államminiszternek, a német Schulverein volt elnökének nyilatkozata Rákosi Jenőnek a Schulverein-ügyben a magyar iskolaegyesületben mondott beszédéről a Budapesti Hírlap erről szóló vezércikke keretében 448
69. 1915. júl. 20. Ruffy Pálnak, a Magyarországi Tót Közművelődési Társulat titkárának jelentése gr. Tisza István miniszterelnök részére a Társulat harmincéves fennállása alkalmából 449
70. Iratok az egyesült délszláv ifjúság „L'Unité Yougoslave” című manifesztumáról és annak magyar kormányzati fogadtatásáról
- A) 1915. aug. A jugoszláv egyesült ifjúság manifesztuma 453
- B) 1916. júl. 26. Miniszterelnökségi pro domo a „L'Unité Yougoslave” című kiadvány tartalmáról 454
71. 1915. aug. 1. A párizsi „La Nation Tchèque” emigráns politikai közlöny különtudósítojának beszámolója a horvát országgyűlés (sabor) „háborús ülészakaról” 456
72. Jászi Oszkár nemzetiségi tárgyú publicisztikai írásai a háború első éveiből
- A) 1915. aug. 15. Jászi Oszkár vezércikke az antanthatalmak nemzetiségi politikájáról 459

- B)* 1915. okt. 17. Jászi Oszkár vezércikke a kétoldali nacionalista izgatás ellen és az alapvető kérdések: „parlamenti reform, demokratikus földreform, nemzeti egyenjogúsítás, egyháztól emancipált népiskola” megoldása ügyében 462
- C)* 1916. febr. 13. Jászi Oszkár vezércikke a „Világ”-ban a közép-európai államszövetségről mint a nemzetiségi kérdés eredményes megoldásának egyedüli koncepciójáról 465
- D)* 1916. szept. Jászi Oszkár szemleciikke a „Huszadik Század”-ban a magyar politika erdélyi összefüggéseiről 468
- 73.** Iratok a Tisza-kormány és a határrendőrség 1915. nyári szlovák akciójának fogadtatásáról és következményeiről
- A)* 1915. aug. 17. Dr. Ján Vanovičnak, a Szlovák Nemzeti Párt alelnökének feljegyzése a br. Kürthy Lajos kormánybiztossal folytatott megbeszélésről 470
- B)* 1915. aug. 21. Dula Máténak, a Szlovák Nemzeti Párt elnökének vezércikke a magyar–szlovák nemzetiségi kiegyezés lehetőségéről 472
- C)* 1915. aug. Szlovák memorandumtervezet gr. Tisza István miniszterelnök számára az 1915. nyarán beindított szlovák akció részeként tervezett audienciára 474
- D)* 1915. szept. 21–25. Gr. Tisza István miniszterelnök és br. Kürthy Lajos kormánybiztos levelezése az 1915. nyarán beindított szlovák akció meghiúsulásának idején 478
- E)* 1915. szept. 26. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Sándor János belügyminiszterhez a cseh–szlovák egységtörekvésekről és a szlovák akció céljairól 480
- 74.** Iratok a görögkeleti román egyház magyar tanulói hitoktatási nyelvének meghatározása tárgyában
- A)* 1915. szept. 2. Mețianu János nagyszebeni érsek-metropolita levele Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a gör. kel. érseki konzisztóriumnak a hitoktatás kizárólagos románnyelvűségét kimondó határozata tárgyában 481
- B)* 1915. okt. 12. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter levele Mețianu nagyszebeni görögkeleti román érsekhez a görögkeleti vallású magyar tanulók hitoktatásának nyelve tárgyában 482
- C)* 1915. okt. 12. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a magyar anyanyelvű görögkeleti vallású tanulók hitoktatási nyelve tárgyában az érsekséggel támadt ellentétek elsímítására tett kísérletéről 483
- D)* 1915. okt. 21. Mețianu János nagyszebeni görögkeleti román érsek-metropolita levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a konzisztóriumnak a vallásoktatás nyelvére vonatkozó elvei és határozatai fenntartásáról 483
- E)* 1915. nov. 6. A vallás- és közoktatásügyi miniszter levele Mețianu János nagyszebeni görögkeleti román érsek-metropolitához a magyar tanulók magyar nyelvű hitoktatásának biztosítása érdekében 484
- F)* 1915. nov. 6. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium rendelettervezete a románlakta vármegyék tanfelügyelőihez a görögkeleti román iskolák magyar tanulói hitoktatásának ellenőrzéséről 485
- G)* 1915. nov. 6. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter levele gr. Tisza Istvánhoz a magyar anyanyelvű görögkeleti vallású tanulók magyar nyelvű hitoktatása tárgyában 486
- H)* 1915. nov. 9. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Mețianu János nagyszebeni görögkeleti román érsek-metropolitához a magyar tanulók magyar nyelvű hittantánításának biztosítása érdekében 487
- 75.** Iratok a Bécsbe érkezett magyar és horvát „hódoló kormányküldöttségek” fogadtatásáról
- A)* 1915. szept. 3. Gr. Stürgkh Károly osztrák, gr. Tisza István magyar miniszterelnök és br. Skerlecz Iván horvát-szlavon bán beszéde az uralkodói kihallgatásra Bécsbe érkezett „hódoló küldöttségek” tiszteletére a bécsi Wiener Konzerthausban adott fogadáson 487
- B)* 1915. szept. 3. A bécsi és a zágrábi sajtó visszhangja az uralkodói kihallgatásra Bécsbe érkezett „hódoló küldöttségek” fogadása alkalmából 491
- 76.** Iratok a délszláv emigráció politikai propagandájáról és a Jugoszláv Bizottság tevékenységéről a központi hatalmaknak Szerbia elleni újabb hadjárata előtt és alatt
- A)* 1915. szept. 15. A párizsi „La Nation Tchèque” emigráns politikai közlöny cikke az egyesült államokbeli délszlávok monarchiaellenes állásfoglalásáról 483
- B)* [1915. szept. 15.] Az emigrációs Jugoszláv Bizottság londoni irodájának üdvözlő távirata Eleutheriosz Venizelosz görög államférfihez újbóli kormányra kerülése alkalmából 495

C)	1915. okt. 1. Milan Marjanović vezércikke a tengeremelléki délszlávok háborús helyzetéről	496
D)	1916. okt. 27. A közös külügyminisztérium gr. Tisza István miniszterelnökhöz intézett átíratának melléklete a Marjanović Milán kiadásában New Yorkban megjelenő Délszláv Könyvtár ismertetése tárgyában (Részletek)	499
E)	1915. nov. 2. A Jugoszláv Bizottság kiáltványa a brit néphez	507
77.	Iratok a Külföldi Csehszlovák Akcióbizottság tevékenységéről	
A)	[1915. szept. 16–1916. jan. 28.] Részletek Edvard Beneš emlékirataiból a Külföldi Csehszlovák Bizottság létrehozásáról és T. G. Masaryk 1916. január végi Párizsba érkezéséről	508
B)	1915. nov. 14. A Külföldi Cseh Akcióbizottság manifesztuma a „La Nation Tchèque”-ben közölt szöveg alapján	516
78.	Iratok Serbán Miklós román nemzetiségi országgyűlési képviselő háború alatti tevékenységéről	
A)	1915. szept. 29. Határrendőrségi jelentés a Serbán Miklós román nemzetiségi o. gy. képviselőtől elkobzott romániai levélről, annak megküldésével, 1 melléklettel	520
	Melléklet: [1915 nyara] A nagyszebeni Albina takarékpénztár igazgatójához címzett, Serbán Miklós o. gy. képviselőtől Brassóban elkobzott romániai levél	521
B)	1916. jan. 18. A képviselőház mentelmi bizottságának jelentése Serbán Miklós nemzetiségi képviselő gazdasági visszaélés címen indított mentelmi ügyében	522
C)	[1916. szept. 22.] „Bizalmas jelentés” Serbán Miklós román nemzetiségi o. gy. képviselővel való beszélgetésről	523
79.	Iratok az amerikai cseh–szlovák együttműködés programjának és szervezeti feltételeinek kialakulásáról	
A)	1915. okt. Az amerikai Cseh Nemzeti Szövetség és az amerikai Szlovák Liga képviselői által megkötött clevelandi egyezmény Program-része	525
B)	1916. júl. 8. A párizsi cseh emigráció lapjának vezércikke az amerikai Szlovák Liga 1916. február 22-én tartott chicagói kongresszusáról és az 1915 októberében Clevelandben lezajlott cseh–szlovák tárgyalásokról	526
80.	1915. okt. 2. Gr. Tisza István miniszterelnök bejelentése a minisztertanácsban „Bosznia-Hercegovinának és Dalmáciának a magyar korona országaihoz való csatolása” ügyében	527
81.	Iratok a monarchiabeli szlávok emigráns mozgalmainak megfigyeltetéséről	
A)	1915. okt. 17. Ippen Tivadar közös külügyminisztériumi osztályfőnök átírat a magyar miniszterelnökséghez „hazai szlávok külföldi monarchiaellenes mozgalmai” tárgyában	532
B)	1915. okt. 22. Közös külügyminisztériumi átírat a miniszterelnökséghez a genfi osztrák-magyar konzulátus jelentéséről, 1 melléklettel	533
	Melléklet: 1915. okt. 11. Merle Béla genfi osztrák-magyar főkonzul jelentése a közös külügyminisztériumnak a cseh emigráció külföldi tevékenysége tárgyában	533
C)	1915. okt. 24. A közös hadseregőparancsnokság (Armee-Oberkommando) átírat a közös külügyminisztériumhoz a Monarchiában élő szlávok államellenes mozgalmainak megfigyelése tárgyában	534
D)	1915. okt. 24. A bécsi rendőrfőnökség összefoglaló jelentése a katonai vezetés számára a monarchiaellenes külföldi cseh politikai mozgalmakról és szervezkedésről	535
82.	1915. okt. 23. Hunyad vármegye közgyűlésének román tagjai által tett indítvány Vasile C. Osvadă és Ioan Moța Romániába szökött bizottsági tagok elítélésére, Aurel Vlad és Hajduczky József hozzászólásával	541
83.	Iratok a közös címer megállapításakor felmerült horvát ellenvetésről és annak elintézéséről	
A)	1915. okt. 24. Br. Skerlec Iván horvát bán levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a zászló- és jelvénykérdésnek az 1915. okt. 12-i hivatalos lapban közzétett váratlan megoldásával kapcsolatos aggályokról	542
B)	1915. dec. 1. Polónyi Géza interpellációja és gr. Tisza István miniszterelnök válasza „a címer és zászló használata iránt kibocsátott rendeletek tárgyában”	544
C)	1916. jan. 4. Gr. Tisza István miniszterelnök felszólalása a közös intézmények használatára rendelt kis címer és az 1868:XXX. tc. (horvát kiegyezési törvénycikk) összefüggésével kapcsolatban készített határozati javaslat benyújtásakor	552
D)	1916. jan. 4. Miniszterelnöki határozati javaslat „a Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok kisebb egyesített címerének megállapítása céljából kiküldendő regnikoláris bizottságról”	552

- E) 1916. jan. 5. Képviselőházi jegyzőkönyvi feljegyzés a magyar–horvát pénzügyi, illetve a „Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországek kisebb egyesített címerének megállapítása céljából kiküldendő” regnikoláris bizottságokkal kapcsolatos személyi intézkedésekről 553
- F) 1916. márc. 9. Miniszterelnökségi rendelet a monarchia közös intézményei gyakorlatában alkalmazandó új kis címer tárgyában 554
- G) 1916. jún. 27. Br. Skerlec Iván horvát bán levele gr. Tisza István miniszterelnökhöz a horvát zászló használatának engedélyezéséről 555
- 84.** 1915. okt. 26. Gr. Tisza István miniszterelnök válasza a közös hadseregfőparancsnokságnak „az észak-magyarországi szlovákok törekvései és mozgalmai” tárgyában kapott összefoglaló jelentés ügyében, 1 melléklettel 556
- Melléklet: 1915. okt. 18. A közös hadseregfőparancsnokság átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz „az észak-magyarországi szlovákok törekvései és mozgalmai” tárgyában készített összefoglaló jelentéssel 557
- 85.** Iratok Bosznia-Hercegovina közjogi helyzetének a világháború utáni rendezésére vonatkozó el-
képzelésekről
- A) 1915. nov. 5. Br. Sarkotić Istvánnak, a bosznia-hercegovinai országos kormány főnökének levele Ernst Koerber közös pénzügyminiszterhez az anektált tartományok jövő sorsát érintő mozgó-
lódások tárgyában 560
- B) 1915. nov. 9. Thallóczy Lajos közös pénzügyminisztériumi osztályfőnök levele gr. Tisza István
miniszterelnökhöz nézeteiről a Monarchiát érdeklő boszniai, szerbiai, albániai területek leendő kormány-
zásatárgyában 561
- 86.** Iratok a csehszlovák emigráció külföldi sajtótevékenységéről és a magyar kormányzati ellen-
intézkedésekről
- A) 1915. nov. 8. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Sándor János belügyminiszterhez a pet-
rográdi „Čechoslovák” emigráns politikai közlöny több cikkének német fordításban való megküldése
tárgyában, 2 melléklettel 563
- Mellékletek:
1. 1915. okt. 25. A közös hadseregfőparancsnokság átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz
a „Čechoslovák” néhány cikkének megküldése tárgyában 564
2. 1915. júl. 22. Bohdan Pavlů cseh emigráns publicista cikke a petrográdi „Čechoslovák” po-
litikai közlönyben: „A cseh Golgota” 565
- B) Iratok a Československá samostatnost cseh-szlovák emigráns politikai közlöny magyarországi
terjesztésének betiltása tárgyában
1. 1915. dec. 16. Gr. Tisza István miniszterelnök átirata Sándor János belügyminiszterhez a Čes-
koslovenská samostatnost című lap magyarországi terjesztésének betiltásáról 567
2. 1915. dec. 21. Belügyminiszteri átirattervezetek a Československá samostatnost című lap ma-
gyarországi terjesztésének betiltása tárgyában a magyar kereskedelmi és az osztrák belügyminiszterhez 568
3. 1916. márc. 6. Belügyminiszteri átirattervezet gr. Tisza István miniszterelnökhöz a m. kir.
kereskedelmiügyi miniszter és az osztrák belügyminiszter állásfoglalásáról a Československá samostat-
nost ügyében 569
- C) 1916. ápr. 2. Vodicska Imre minisztériumi titkár jelentése a cseh és jugoszláv emigrációs
sajtóról 569
- D) 1916. ápr. 8. A párizsi cseh emigráció cseh nyelvű politikai szemléjének fejtegetése az el-
következő békéről, Ausztria-Magyarország megsemmisítéséről és a magyarok „háborús felelősségéről” 571
- 87.** Iratok az 1907:XXVII. tc. („lex Apponyi”) 22.§-a alapján nemzetiségi néptanítók ellen indított
fegyelmi ügyekről
- A) 1915. nov. 30. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter jelentése az 1913/14. tan-
évben a községi és felekezeti nem állami elemi iskolai tanítók ellen az 1907:XXVII. tc. („lex Apponyi”)
22.§-a alapján indított fegyelmi ügyekről 574
- B) 1915. dec. 18. Siegescu Józsefnek, a közoktatásügyi bizottság előadójának előterjesztése Jan-
kovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszternek az 1913/14. tanév folyamán az 1907:XXVII. tc.
22.§-a alapján fegyelmi vizsgálat alá vont községi és felekezeti nem állami elemi iskolai tanítók ügyében
tett jelentése tárgyában 575

- 88.** Iratok Tisza István 1916-os újrív beszédének nemzetiségi vonatkozásairól
- A) 1916. jan. 1. Gr. Tisza István miniszterelnöknek a kormánypart (munkapárt) küldöttsége előtt a miniszterelnökségi palotában mondott újrív beszéde horvát vonatkozású része, a kormányajtó közlésében 577
- B) 1916. jan. 2. A „Népszava” vezércikke Tisza Istvánnak a magyarországi nemzetiségi és a horvát-szlavon kérdést is érintő újrív beszédéről 578
- 89.** 1916. jan. 7. Részletek T. G. Masaryk „A tizenegyedik órában” címmel R. W. Seton-Watson és elvarátaí részére készített memorandumából 579
- 90.** A Pénzintézeti Központról szóló törvényjavaslat parlamenti vitájának horvátországi vonatkozásai
- A) 1916. jan. 18. Részlet Polónyi Géza felszólalásából a Pénzintézeti Központról szóló javaslat tárgyalásakor 585
- B) 1916. jan. 18. Részlet Teleszky János pénzügyminiszter válaszából Polónyi Gézának a horvát kérdésben a Pénzintézeti Központról szóló törvényjavaslat részletes tárgyalásakor 588
- C) 1916. jan. 19. Br. Rajačić József horvát-szlavon képviselő társországi gazdasági érdekeket érintő módosítása a Pénzintézeti Központról szóló törvényjavaslat részletes tárgyalásakor 591
- D) 1916. máj. 5. Minisztertanácsi határozat a csódtörvény módosításáról szóló horvát-szlavon autonóm törvényjavaslattal kapcsolatban, a horvát szábor által eszközölt részmodosítások ügyében 592
- 91.** 1916. jan. 21. Részletek Magyary Géza egyetemi tanár előadásából a „Magyar-Bosnyák és Keleti Gazdasági Központ” jogi munkaprogramjáról és az ország délkelet-európai jogi feladatairól az egyesület jogi szakosztályának ülésén 594
- 92.** Iratok Thallóczy Lajosnak „Szerbia országos biztosaként” való működéséről és gr. Tisza István miniszterelnök 1916. máj. 13–16-i szerbiai útjáról
- A) 1916. jan. 29. Thallóczy Lajosnak, a megszállt szerbiai területek „országos biztosának” magánlevele br. Burián István közös külügyminiszterhez első belgrádi benyomásairól 598
- B) 1916. márc. 30. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Thallóczy Lajoshoz, a megszállt szerbiai területek „országos biztosához” 600
- C) 1916. máj. 18. A Budapesti Hírlap tudósítása gr. Tisza István miniszterelnök szerbiai körútjáról 602
- D) 1916. máj. 25. Gr. Tisza István feljegyzése Frigyes főherceg közös hadsereg főparancsnokhoz 1916. május 13–16-i szerbiai útjáról (Részlet) 602
- 93.** Iratok Ioan Mețianu nagyszebeni román gör. kel. érsek-metropolita haláláról és az új érsekválasztás előkészületeiről
- A) 1916. febr. 7. Balogh Jenő igazságügyminiszter részvétele Mețianu János érsek-metropolita elhunya alkalmából 607
- B) 1916. febr. 9. A román nemzetiségi sajtó megemlékezései Mețianu János érsek-metropolita elhunya alkalmából 608
- C) 1916. febr. 12. Papp Ignác János aradi gör. kel. püspök Mețianu János érsek-metropolita felett mondott gyászbeszéde 609
- D) 1916. márc. 4. Gr. Tisza István miniszterelnök körlevele egyes románok által lakott megyék főispánjaihoz a görögkeleti metropolitaválasztás tárgyában, 2 melléklettel 612
- Mellékletek:
1. 1916. márc. 1. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter levele Joanovich Sándor Temes vármegyei főispánhoz a metropolitaválasztás tárgyában 613
2. 1916. ápr. 7. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Joanovich Sándor Temes vármegyei főispánhoz a nagyszebeni érsek választás tárgyában 613
- E) 1916. márc. 25. Gr. Tisza István levele Hunyad megye főispánjához a gör. kel. román egyházi kongresszuson leendő választások és a kongruaelvonás kérdésében 614
- F) 1916. márc. 30. Gr. Tisza István miniszterelnök levele Sándor János belügyminiszterhez az Albina nagyszebeni román bank metropolitaválasztással kapcsolatos tevékenységének ellensúlyozása tárgyában 614
- G) 1916. ápr. 10. Gr. Tisza István levele Huszár Károly néppárti o. gy. képviselőhöz román nemzetiségi politikájának taktikai fordulatairól a metropolitaválasztás kapcsán 615
- H) 1916. ápr. 30. A „Budapesti Hírlap” közleménye a gör. kel. román metropolitaválasztás előkészületeiről 616

- 94.** 1916. febr. 17. A román nemzetiségi sajtó állásfoglalása a magyar radikálisoknak a „Mitteleuropa”-kérdésben a Világban közölt nyilatkozataival kapcsolatban 618
- 95.** 1916. febr. 22–ápr. 2. Iratok a Társadalomtudományi Társaság Közép-Európa-vitájából
- A) [1916. febr. 22–ápr. 2.] A Társadalomtudományi Társaság által rendezett Közép-Európa-vitát bemutató kiadás előszava 620
- B) 1916. febr. 22. Részletek Kunfi Zsigmond referátumából a közép-európai kérdéstről a Társadalomtudományi Társaság Középeurópa-vitáján 621
- C) 1916. márc. 7. Részlet Jászi Oszkár előadásából a Közép-Európában jelen lévő nemzeti kérdésekről és azok egymáshoz való viszonyáról 625
- 96.** 1916. febr. 26. Rendőrségi jelentés a budapesti szlovák és cseh egyesületekről, újságokról és közéleti személyiségekről 627
- 97.** Román sajtóközlemények a magyarországi Mitteleuropa-vitáról
- A) 1916. márc. 15. A brassói Gazeta Transilvaniei Naumann Frigyes (Friedrich Naumann) „Mitteleuropa” című könyvéről 629
- B) 1916. máj. 30. A „Telegraful Român” vezércikke Naumann Frigyes „Mitteleuropa” című művéről (I. rész) 631
- C) 1916. jún. 1. A „Telegraful Român” vezércikke Naumann Frigyes „Mitteleuropa” című művéről (II. rész) 633
- D) 1916. jún. 27. A „Telegraful Român” Naumann Frigyes „Mitteleuropa” című művét ismertető cikksorozatának zárórésze 635
- 98.** 1916. márc. 20. Dr. Ante Trumbićnak, a Jugoszláv Bizottság elnökének sajtóközleménye a jugoszláv kérdéstről 638
- 99.** 1916. ápr. 25. Lutz Korodi egykori magyarországi német o. gy. képviselő cikke a magyar–német viszony alakulásáról és a romániai helyzetről 640
- 100.** A cirill betűk egyházi és iskolai használatának felszámolását célzó rutén akció 1916. évi fejleményei
- A) 1916. máj. 7. A Budapesti Hírlap tudósítása a magyarországi rutén anyanyelvű egyházmegegyekben végrehajtandó naptáregyesítésről 644
- B) 1916. jún. 18. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter átírata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a munkácsi gör. kat. püspöktől a latin betűk bevezetését célzó akció tárgyában kapott válaszeveletről 645
- C) 1916. júl. 12. Papp Antal munkácsi gör. kat. püspök Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett levele „a cirill betűk kiküszöbölése tárgyában kiadandó” püspöki rendelettervezetről 646
- D) 1916. júl. 28. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter levele Papp Antal munkácsi gör. kat. püspökhöz a cirill betűk kiküszöbölését célzó rutén akciónak a munkácsi egyházmegegyében való gyakorlati megvalósítása tárgyában 649
- E) 1916. aug. 15. Papp Antal munkácsi gör. kat. püspök körlevele a latin betűs rutén ábécé iskolai használatának a munkácsi egyházmegegyében való bevezetéséről 650
- 101.** Iratok az 1883:XXX. tc. (középkolai törvény) és az 1868:XXXVIII. tc. (népkolai törvény) módosításáról
- A) 1916. jún. 14. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter bejelentése az 1883:XXX. tc. (középkolai törvény), az 1868:XXXVIII. tc. (népkolai törvény) módosításáról szóló törvényjavaslat, valamint további vallás- és közoktatásügyi miniszteri törvényjavaslatok betérjesztéséről 653
- B) 1916. jún. 16. A „Pesti Napló” kritikai élű fejtegetése a nemzetiségi oktatás középkolai kiterjesztését is célzó, Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter által benyújtott törvényjavaslatokról 654
- C) 1916. júl. 3. A képviselőház közoktatásügyi bizottságának jelentése az 1883. évi középkolai törvény (1883:XXX. tc.) módosítása és az 1890. évi XXX. tc. hatályon kívül helyezése tárgyában benyújtott törvényjavaslatról 655
- 102.** A külföldi csehszlovák mozgalom olasz- és oroszországi akciói és azok magyar kormányzati megfigyeltetése
- A) 1916. jún. 29. A M. Kir. Belügyminisztérium körözevénye a külföldi cseh-szlovák egyesületek államellenes kiáltványai tárgyában 657
- B) 1916. aug. 19. Honvédelmi miniszteri körlevél a honvéd kerületi parancsnokságokhoz az oroszországi csehszlovák egyesületek 1916. áprilisi kijevei kongresszusáról, 1 melléklettel 659

- Melléklet: [1916. aug. 17.] Honvédelmi miniszteri körlevél melléklete az 1916. ápr. 25–máj. 1. között Kijevben tartott cseh-szlovák kongresszus lefolyásáról és határozatairól 660
- 103.** Iratok a Külföldi Németiség Egyesületének a magyarországi németek ügyében von Bethmann-Hollweg német kancellárhoz intézett memorandumáról
- A) 1916. aug. 1. A Külföldi Németiség Egyesülete elnökének, von Rainsmann-nak von Bethmann-Hollweg német kancellárhoz címzett kísérőlevele a magyarországi német tárgyú emlékirathoz, 1 melléklettel 665
- Melléklet: 1916. aug. 1. A Külföldi Németiség Egyesületének „Német híd Kelet irányában” című emlékirata. 665
- B) 1916. okt. 6. Von Tschirsky bécsi német nagykövet jelentése von Bethmann-Hollweg német kancellárhoz a Külföldi Németiség Egyesületének magyarországi német tárgyú emlékiratáról 668
- 104.** Iratok Románia háborús készülődéséhez és hadüzenetéhez
- A) 1916. aug. 5. Sándor János belügyminiszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a brassói határszéli rendőrkapitányság gyimesbükki határszéli kirendeltségének „Románia magatartása és készülődése tárgyában” tett jelentésével kapcsolatban, 1 melléklettel 669
- Melléklet: 1916. aug. 1. A brassói határszéli rendőrkapitányság jelentése Sándor János belügyminiszterhez „Románia magatartása és készülődése tárgyában” 669
- B) 1916. aug. 5. Sándor János belügyminiszter átirata gr. Tisza István miniszterelnökhöz a budapesti államrendőrségnek a román főkonzulátuson szerzett észleleteiről tett jelentése” tárgyában, 1 melléklettel 671
- Melléklet: 1916. aug. 4. A budapesti rendőrfőnökhelyettes jelentése Sándor János belügyminiszterhez az itteni román főkonzulátusról kiszivárgott értesülések alapján a romániai antantbarát hangulatról 671
- C) 1916. aug. 7. Gr. Mikes Ármin magánlevele gr. Tisza Istvánhoz a romániai útján tapasztaltakról 672
- D) 1916. aug. 17. A Románia és az antant közötti titkos szerződés Románia területi integritásáról és a háború utáni határaitól, 1 melléklettel 674
- Melléklet: 1916. aug. 17. Katonai egyezmény Románia és az antant haderők között Románia hadba lépésének feltételeiről 676
- E) 1916. aug. 27. A Mavrocordato bécsi román követ által a közös külügyminiszternek átadott jegyzék Románia hadüzenete tárgyában 678
- 105.** Magyarországi román politikusok állásfoglalásai Románia hadba lépéséről és annak nemzetiségpolitikai következményeiről
- A) 1916. aug. 30. Vajda-Voevod Sándor o. gy. képviselőnek, a Román Nemzeti Párt vezetőségi tagjának cikke a monarchiabeli románoknak Románia hadüzenetével szembeni állásfoglalásáról 680
- B) 1916. szept. 5. Pop Cs. István román nemzetiségi képviselő napirend előtti felszólalása a román hadüzenet képviselőházi vitájában 682
- C) 1916. szept. 15. Vajda-Voevod Sándor o. gy. képviselő cikke a monarchia románjainak Románia hadba lépésével kapcsolatos álláspontjáról 683
- 106.** 1916. szept. 4–6. Von Stoltzenberg báró bécsi német követi tanácsos két jelentése Erich Lüdendorff tábornokhoz, a német vezérkar főnökéhez Bardolff osztrák tábornokkal, a néhai Ferenc Ferdinánd trónörökös bizalmasával folytatott beszélgetéseiről 685
- 107.** [1916. okt.] Henry Wickham Steed angol publicista visszaemlékezései a „The New Europe” és a „The Serbian Society” születéséről 687
- 108.** Iratok az 1916. évi román hadüzenet után foganatosított erdélyi internálásokról
- A) 1916. okt. 25. Balogh Jenő igazságügyminiszter tájékoztatója gr. Tisza István miniszterelnök számára a román hadüzenet után román nemzetiségű állampolgárok ellen indított politikai bünyügyi eljárásokról, 2 melléklettel 691
- Mellékletek:
1. A román hadüzenet után politikai jellegű bűncselekmények miatt román ajkú terheltek ellen indított bünyügyek jegyzéke 691
2. 1916. okt. 7. Jeney Aladár kolozsvári kir. ügyész jelentése a Szeben megyei Cód község képviselőtestületének hűtlenségi ügye és annak a katonai ügyészséghez való áttétele tárgyában 692
- B) 1916. nov. 24. Wallbaum Frigyes Szeben vármegyei főispán bizalmas jelentése a belügyminiszterhez a román hadüzenetet követő egyes internálások körülményeiről 693

109.	1916. nov. A Jugoszláv Bizottság kiáltványa a világban élő délszlávokhoz	695
110.	Román és szlovák részvétnyilvánítások Ferenc József halálakor	
	A) 1916. nov. 27. Pop Cs. István román nemzetiségi képviselő felszólalása az I. Ferenc József elhunytja alkalmából tartott gyászülésen	696
	B) 1916. dec. 2. Szlovák részvét- és üdvözlő távirat az új uralkodóhoz a turócszentmártoni „Národnie noviny” szövegközlésében	697
	Névmutató	699
	Tárgymutató	725

Kiadja

az MTA Történettudományi Intézet

A kiadásért felel: Szász Zoltán igazgató

Nyomdai előkészítés: MTA Történettudományi Intézet

Nyomdai munkálatok: Dabas Jegyzet Kft.

Felelős vezető: Marosi György ügyvezető igazgató

Készült 103 A/5 ív terjedelemben, 500 példányban